

Üniversite Öğrencilerinde Sosyal Medya Bağımlılığı ile Beğenilme Arzusu Arasındaki İlişki

The Relationship Between Social Media Addiction and Desire To Be Liked in University Students

Esra ÜNAL¹, Naciye Esra KOYUNCU²

ÖZET

Amaç: Bu çalışma üniversite öğrencilerinin beğenilme arzusu düzeyleri ile sosyal medya bağımlılığı arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. **Gereç ve Yöntem:** Tanımlayıcı ve ilişkiyi inceleyen bu çalışmanın örneklemini 351 üniversite öğrencisi oluşturmuştur. Araştırma verileri çevrimiçi anket yöntemi kullanılarak hazırlanan Sosyodemografik Bilgi Formu, Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği (SMBÖ) ve Beğenilme Arzusu Ölçeği (BAÖ) aracılığıyla Haziran-Eylül 2023 döneminde toplanmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde Mann-Whitney U, Kruskal-Wallis, ANOVA testleri ve Spearman korelasyon analizi uygulanmıştır. **Bulgular:** Katılımcıların çoğu kadın (%86,9) ve bekarlıdır (%95,2); öğrencilerin yarısından fazlası gelir durumunu giderleriyle eşit olarak değerlendirmiştir. Örneklemin büyük bölümü lisans öğrencisi olup ailesiyle yaşamaktadır. Gelirini giderlerinden düşük algılayan öğrencilerin SMBÖ puan ortalamaları, diğer gruplara göre anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur ($p=0,027$). Yurtta arkadaşlarıyla kalan öğrencilerin SMBÖ puanları da diğer yaşam düzenlerine kıyasla anlamlı biçimde yüksektir ($p=0,010$). Ayrıca SMBÖ ile BAÖ puanları arasında pozitif ve orta düzeyde bir ilişki saptanmıştır ($r=0,430$; $p<0,01$). **Sonuç:** Çalışmada üniversite öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığı ve beğenilme arzusu düzeylerinin ortalamasının altında olduğu, ancak sosyal medya bağımlılığı arttıkça beğenilme arzusunun da yükseldiği belirlenmiştir. Gelirini giderlerinden düşük algılayan öğrencilerin sosyal medya bağımlılığı düzeylerinin anlamlı biçimde daha yüksek olması, ekonomik koşulların bu bağımlılık üzerinde etkili olabileceğini düşündürmektedir. Sosyal medya bağımlılığının güncelliğini koruyan bir sorun olması nedeniyle, farklı örneklerle yapılacak çalışmaların literatüre katkı sağlayacağı öngörülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Bağımlılık, Öğrenciler, Sosyal Medya

ABSTRACT

Objective: This study aimed to examine the relationship between the levels of desire for approval and social media addiction among university students. **Material and Methods:** The sample of this descriptive and correlational study consisted of 351 university students. Research data were collected between June and September 2023 using an online survey method with a Sociodemographic Information Form, the Social Media Addiction Scale (SMAS), and the Desire for Being Liked Scale (DBLS). Mann-Whitney U, Kruskal-Wallis, ANOVA tests, and Spearman correlation analysis were applied to the evaluation of the data. **Results:** The majority of participants were female (86.9%) and single (95.2%); more than half of the students evaluated their income as equal to their expenses. The majority of the sample were undergraduate students living with their families. Students who perceived their income as lower than their expenses had significantly higher mean scores on the SMAS compared to other groups ($p=0.027$). Students living with friends in dormitories had significantly higher SMAS and DBLS scores compared to other living arrangements ($p=0.010$). Furthermore, a positive and moderate correlation was found between SMAS and DBLS scores ($r=0.430$; $p<0.01$). **Conclusion:** This study determined that university students' levels of social media addiction and desire for like were below average, but as social media addiction increased, the desire for like also increased. The fact that students who perceived their income as lower than their expenses had significantly higher levels of social media addiction suggests that economic conditions may have an impact on this addiction. Since social media addiction remains a current problem, it is anticipated that studies with different samples will contribute to the literature.

Keywords: Addiction, Social Media, Students

¹Arş. Gör., KTO Karatay Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Konya, Türkiye. ORCID: 0000-0002-7588-9444

²Arş. Gör., KTO Karatay Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Konya, Türkiye. GSM: 05369695050, ORCID: 0000-0002-2879-8873 (Sorumlu Yazar)

Sorumlu Yazar: KTO Karatay Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Konya, Türkiye. ORCID: 0000-0002-2879-8873, e-posta: 42esra.koyuncu@gmail.com

Bu eser [Creative Commons Atıf 4.0 Uluslararası Lisansı](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/) ile lisanslanmıştır.

GİRİŞ

Dijitalleşmenin giderek arttığı günümüz dünyasında Simon (2021) tarafından aktarılan Digital 2021 raporuna göre dünya çapında 4,2 milyar birey sosyal medya kullanmakta ve kullanıcılar sosyal medya uygulamalarında günlük ortalama 2,5 saat zaman geçirmektedir. (Simon, 2021). Ülkemizi incelediğimizde HootSuite (2022)'nin verilerine göre Türkiye'deki sosyal medya kullanıcı sayısının yaklaşık 70 milyon olduğu, bu sayının toplam nüfusun %80,8'ini ifade ettiği görülmektedir (HootSuite, 2022). Sosyal medya kullanımındaki bu oran; sosyal medya kullanımının farklı örneklem gruplarında farklı değişkenlerle ele alınması ve bu alanda güncel çalışmaların yapılması gerektiğini göstermektedir.

WeareSocial (2024) verilerine göre sosyal medya kullanıcılarının önemli bir kısmı 18-24 yaş aralığındaki gençlerden oluşmaktadır. Hatta sosyal medya platformlarındaki üyelerin çoğunlukla gençler olduğu belirtilmektedir (WeareSocial, 2024). Toplumun geleceğini yansıtan ve gelişimsel dönem özellikleri gereği kimlik arayışı içerisinde olan üniversite öğrencilerinin, sosyal medyayı aile ve arkadaş çevresiyle görüntülü görüşme sağlamak, sohbet etmek, yeni arkadaşlıklar kurmak, eğlenmek, bilgi edinmek, günlük yaşam deneyimlerini çevrimiçi ortama aktarmak, öznel deneyimlerini paylaşmak ve beğenilmek gibi birçok farklı amaç doğrultusunda kullandıkları vurgulanmaktadır (Awad vd., 2024).

Günümüzde sevilme, ait olma, saygı görme, beğenilme gibi ihtiyaçların sosyal medya ağları aracılığıyla giderildiği ve böylece sosyalleşmenin sağlandığı bildirilmektedir (Horzum-Taylor, 2015). Seidman (2013) da bireylerin; var olan sosyal ve psikolojik gereksinimlerini karşılamak için medyayı kullandıklarını ve kendi ihtiyaçlarına uyan medya türünü seçerek doyuma ulaştıklarını ifade etmektedir. Örneğin Bakıroğlu (2013), sosyal medya platformlarından biri olan Facebook'ta beğen butonunun bulunduğunu, fakat "dislike" yani beğenmeme butonunun bulunmadığını belirtilerek, bu tür platformlarda beğenilme arzusu odaklanıldığını vurgulamıştır. Tüm bu bilgiler doğrultusunda hem internete erişim kolaylığı hem de sosyal medya platformlarının sağlamış olduğu imkanlar sebebiyle üniversite öğrencilerinde sosyal medya kullanım süresinin artış gösterdiği ve dolayısıyla sosyal medya bağımlılığına zemin hazırlayabileceği ifade edilmektedir (Zhang vd., 2024). Bu nedenle güncel dönemin özellikleri doğrultusunda sosyal kimliklerini büyük ölçüde çevrimiçi platformlar aracılığıyla yapılandıran üniversite öğrencilerinde, beğenilme arzusunun sosyal medya bağımlılığı ile nasıl bir ilişki içerisinde olduğunun incelenmesi önemli görülmektedir. Konuyla ilgili yapılan çalışmaların sınırlı sayıda olması (Kaya Erdem ve Kaya, 2019; Sadık ve Tezcan Kardeş, 2018) ve küresel anlamda araştırmacılar tarafından sosyal medya bağımlılığı kavramına dikkat çekilmesi; güncel çalışmalara gereksinim olduğunu da düşündürmektedir. Ayrıca çalışmanın Yüksek Öğretim Kurumlarında sosyal medya bağımlılığı riski taşıyan öğrencilerin belirlenmesi, tedbirler alınması ve eğitim politikaları düzenlenmesi açısından yararlı olacağı ve literatüre katkı sağlayacağı öngörülmektedir. Bu nedenle bu çalışmada üniversite öğrencilerinin beğenilme arzusu düzeyleri ile sosyal medya bağımlılığı arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır.

Araştırma Soruları

1. Üniversite öğrencilerinin sosyodemografik özelliklerine göre sosyal medya bağımlılıkları arasında anlamlı fark var mıdır?
2. Üniversite öğrencilerinin sosyal medya bağımlılık ve beğenilme arzusu düzeyleri nasıldır?
3. Üniversite öğrencilerinin sosyal medya bağımlılık düzeyleri ile beğenilme arzusu düzeyleri arasında ilişki var mıdır?

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Türü

Bu çalışma, tanımlayıcı ve ilişkisel nitelikte bir araştırma olarak tasarlanmıştır.

Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Bu çalışma 2023-2024 eğitim-öğretim yılında Konya’da yer alan bir vakıf üniversitesinde öğrenimlerine devam eden üniversite öğrencileri üzerinde yürütülmüştür. Araştırmada gerekli örneklem büyüklüğü, G*Power 3.1 programı aracılığıyla hesaplanmıştır. Güç analizi, gruplar arası karşılaştırmaya (bağımsız gruplar arasında ortalama farkının test edilmesine) dayalı olarak gerçekleştirilmiştir. Hesaplamada, Ergen ve Akacan’ın (2021) çalışmasında bildirilen Sosyal Medya Bağımlılığı puan ortalaması ve standart sapma değeri ($93,93 \pm 26,18$) esas alınmış; 0,18 etki büyüklüğü, %95 güven düzeyi ve %80 istatistiksel güç temel alınarak minimum örneklem sayısı 307 olarak belirlenmiştir. Veri kaybı yaşanabileceği öngörülerek bu sayının yaklaşık %20 üzerinde katılımcıya ulaşılması hedeflenmiştir. Bu doğrultuda 368 öğrenci araştırmaya davet edilmiş, dâhil edilme ölçütlerini karşılayan ve gönüllü katılım gösteren 351 öğrenci çalışma grubunu oluşturmuştur. Katılımcılar, olasılıksız örnekleme yöntemlerinden rastgele olmayan (gelişigüzel) örnekleme yaklaşımıyla seçilmiştir.

Dahil Etme Kriterleri

Araştırmaya; Türkçe okuma yazma bilen, sosyal ağları kullanma becerisine sahip olan tüm üniversite öğrencileri dahil edilmiştir.

Dışlama Kriterleri

Sosyal medya kullanmama ise araştırmanın dışlama kriterini oluşturmuştur. Veriler toplandıktan sonra anket formunda boş soru bırakan 4 üniversite öğrencisinin anketleri değerlendirmenin dışında bırakılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırma verilerinin elde edilmesinde Sosyodemografik Bilgi Formu ile birlikte Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği (SMBÖ) ve Beğenilme Arzusu Ölçeği (BAÖ) kullanılmıştır.

Sosyodemografik Bilgi Formu: Ulusal ve uluslararası literatür taraması sonucunda (Ergen ve Akacan, 2021; Demircan vd., 2022; Award vd., 2024; Zhang vd., 2024) katılımcıların bazı sosyodemografik bilgilerini belirlemek amacıyla hazırlanan form katılımcıların; yaş, cinsiyet, medeni durum, ekonomik durum algısı, eğitim durumu ve birlikte yaşadığı kişileri belirlemeyi amaçlayan 6 kapalı uçlu sorudan oluşmaktadır.

Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği (SMBÖ): Bu ölçek üniversite öğrencilerinin sosyal medya kullanımına ilişkin bağımlılık düzeylerini değerlendirmek amacıyla Tutgun Ünal ve Deniz (2015) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek, beşli Likert tipinde düzenlenmiş olup 41 maddeden oluşmaktadır (1=hiçbir zaman, 5=her zaman). Ölçme aracı; dört farklı alt boyutu kapsamaktadır. Meşguliyet alt boyutu 1-12. maddeleri, Duygudurum Düzenleme alt boyutu 13-17. maddeleri, Tekrarlama alt boyutu 18-22. maddeleri ve Çatışma alt boyutu ise 23-41. maddeleri içermektedir. Ölçekte ters puanlanan madde yer almamaktadır. Ölçeğin özgün geçerlilik ve güvenirlik çalışmasında toplam ölçek için Cronbach alfa katsayısı 0,96 olarak raporlanmış; alt boyutlara ilişkin güvenirlik katsayıları ise Meşguliyet için 0,94, Duygudurum Düzenleme için 0,91, Tekrarlama için 0,92 ve Çatışma için 0,97 olarak hesaplanmıştır. Ölçekten alınabilecek toplam puanlar 41 ile 205 arasında değişmekte olup, yüksek puanlar sosyal medya bağımlılığı düzeyinin arttığını göstermektedir. Puan aralıkları; 41-73 “bağımlılık yok”, 74-106 “az bağımlı”, 107-139 “orta bağımlı”, 140-172 “yüksek bağımlı” ve 173-205 “çok yüksek bağımlı” şeklinde sınıflandırılmaktadır (Tutgun Ünal ve Deniz, 2015). Bu çalışmada ölçeğin iç tutarlılık katsayısı 0,97 olarak belirlenmiştir.

Beğenilme Arzusu Ölçeği (BAÖ): Ölçek, bireylerin beğenilmek için duydukları isteği belirlemek amacıyla Kaşıkara ve Doğan (2017) tarafından geliştirilmiştir. Dörtlü likert tipinde (1=hiç katılmıyorum, 4=tamamen katılıyorum) olan ölçek toplam 9 sorudan oluşmaktadır. Ölçek tek boyutlu bir ölçek olup, toplam puan üzerinden değerlendirilmektedir. Ölçekte ters kodlanan madde bulunmamaktadır. Ölçekten elde edilebilecek toplam puanlar 9 ile 36 arasında değişmektedir. Ölçekten alınan puanların yüksek olması; beğenilme arzusu düzeyinin yüksek olduğu sonucunu vermektedir. Orijinal ölçeğin Cronbach Alpha katsayısının 0,82 olduğu belirtilmiştir (Kaşıkara ve Doğan, 2017). Bu çalışmada ölçeğin Cronbach Alpha kat sayı değeri 0,91 olarak hesaplanmıştır.

Veri Toplama Yöntemi

2022-2023 eğitim öğretim dönemi yaz tatili süreci nedeniyle ve karbon ayak izinin en aza indirilmesi amacıyla çalışmanın verileri Google Formlar aracılığıyla çevrimiçi anket oluşturularak Haziran 2023-Eylül 2023 tarihleri arasında ilgili vakıf üniversitesinin sosyal medya web sayfası ve öğrenci whatsapp grupları aracılığıyla anket linki paylaşılmıştır. Anket formlarında da yalnızca üniversite öğrencileri tarafından doldurulması gerektiği belirtilmiştir. Veri toplama sürecine geçilmeden önce ölçme araçlarının uygulanabilirliğini değerlendirmek amacıyla 10 kişiyle pilot çalışma yürütülmüş, bu uygulamaya katılan bireyler araştırma örneklemini dışında bırakılmıştır. Pilot uygulama sonrasında anlaşılmayan bir soru olmadığı için anket formlarında herhangi bir değişiklik yapılmamıştır.

Verilerin Analizi

Araştırma verileri SPSS paket programı aracılığıyla analiz edilmiştir. Tanımlayıcı istatistikler; frekans, yüzde ve ortalama±standart sapma değerleri kullanılarak raporlanmıştır. Verilerin normal dağılıma uygunluğu Kolmogorov–Smirnov testi sonuçları ile birlikte çarpıklık ve basıklık katsayıları incelenerek değerlendirilmiştir. Normal dağılım göstermeyen değişkenlerde, iki bağımsız grubun karşılaştırılmasında Mann–Whitney U testi; üç ve daha fazla grubun karşılaştırılmasında ise Kruskal–Wallis testi kullanılmıştır. Anlamlı farklılık saptanan analizlerde, farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek amacıyla ileri

karşılaştırma (post hoc) analizleri yapılmıştır. Post hoc analizlerde Tukey HSD testi kullanılmıştır. Değişkenler arasındaki ilişkiler, veri dağılımına uygun olarak Spearman sıra farkları korelasyon analizi ile incelenmiştir. Tüm istatistiksel analizlerde güven aralığı %95 olarak kabul edilmiş; anlamlılık düzeyi $p<0,05$ ve $p<0,01$ olarak belirlenmiştir.

Araştırmanın Etik ve Yasal Boyutu

Araştırma sürecine geçilmeden önce kullanılan ölçeklerin geçerlik ve güvenirlik çalışmalarını gerçekleştiren yazarlardan kullanım izni alınmış; ayrıca çalışmanın yürütüleceği kurumdan kurumsal izin ve bir üniversitenin etik kurulundan etik onay sağlanmıştır (Karar No: 2023/002). Çalışmaya katılım, çevrim içi anket formuna eklenen Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu aracılığıyla alınan onam doğrultusunda gerçekleştirilmiştir. Katılımcılara araştırmanın amacı ile elde edilen verilerin kullanım şekli açıklanarak insan onuruna saygı ilkesi gözetilmiş; araştırmaya katılımın tamamen gönüllülük esasına dayalı olduğu belirtilerek özerkliğe saygı ilkesi sağlanmıştır. Katılımcıların verdikleri yanıtların gizli tutulacağı güvence altına alınarak gizlilik ve mahremiyet ilkelerine uygunluk sağlanmıştır. Araştırma sürecinin tüm aşamaları, Helsinki Bildirgesi'nin etik ilkeleri doğrultusunda yürütülmüştür.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırmanın olasılıklı örneklem yöntemi kullanılmadan gelişigüzel örneklem yöntemi ile yapılması genellenebilirlik açısından bir sınırlılıktır. Bu nedenle bu araştırma sadece çalışmanın örneklem grubunu oluşturan Konya ilindeki vakıf üniversitesi öğrencilerine genellenebilir. Katılımcıların çoğunluğunun kadın olması, eğitim düzeyinin lisans olması ve aileyle bir arada yaşaması da bu araştırmanın diğer sınırlılıkları olarak ele alınabilir. Ayrıca yüz yüze değil de çevrimiçi anketler aracılığıyla çalışma verilerine ulaşılması da bu çalışmanın bir kısıtlılığı olarak değerlendirilebilir.

BULGULAR

Bu çalışmada, üniversite öğrencilerinin beğenilme arzusu düzeyleri ile sosyal medya bağımlılığı arasındaki ilişkiye ilişkin bulgular üç tablo hâlinde raporlanmıştır. Katılımcıların yaş ortalaması $21,48 \pm 2,02$ olarak hesaplanmıştır. Yaş ile SMBÖ toplam puanı arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır ($r=0,02$; $p=0,976$). Örneklem demografik dağılımına bakıldığında, öğrencilerin büyük çoğunluğunun kadın (%86,9) ve bekar (%95,2) olduğu, %84,6'sının lisans düzeyinde eğitim gördüğü belirlenmiştir. Katılımcıların % 52,4'ü gelir durumunu giderleriyle dengeli olarak değerlendirmiş ve % 87,7'sinin ailesiyle birlikte yaşadığı saptanmıştır (Tablo 1).

Tablo 1. Üniversite öğrencilerinin sosyodemografik özelliklerine göre Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği (SMBÖ) toplam puan ortalamasının dağılımı (n=351).

Değişken	Ortalama±SS					Test Değeri p
Yaş	21.48±2.02					r: 0.02 p: 0.976
	n	%	SMBÖ Ort±SS	Median	Mean Ranks (Q1-Q3)	Test Değeri p
Cinsiyet						
Erkek	46	13.1	95.52±43.01	94.50	159.36 (52.00-125.00)	Z: -1.193
Kadın	305	86.9	102.15±33.96	100.00	178.51 (75.00-124.00)	p: 0.233
Medeni Durum						
Evli	17	4.8	87.17±27.42	86.00	136.53 (72.00-104.00)	Z: -1.644
Bekar	334	95.2	102.00±35.51	100.50	178.01 (74.00-125.00)	p: 0.100
Ekonomik Durum						
Gelir giderden daha az ^a	106	30.2	108.25±36.03	106.00	195.12 (79.00-127.00)	KW: 7.231
Gelir Gidere Eşit ^b	184	52.4	99.66±34.28	101.00	172.79 (71.50-123.00)	p: 0.027*
Gelir Giderden Fazla ^c	61	17.4	94.08±35.47	88.00	152.47 (69.00-114.00)	c<a**
Eğitim Durumu						
Önlisans	45	12.8	92.66±27.63	90.00	152.11 (69.00-111.00)	KW: 3,001
Lisans	297	84.6	102.74±36.30	100.00	179.89 (75.00-126.00)	p: 0.223
Yüksek Lisans/Doktora	9	2.6	96.33±31.41	104.00	167.06 (83.00-118.00)	
Kiminle Yaşadığı						
Yalnız ^a	9	2.6	87.88±32.67	94.00	139.22 (66.00-109.00)	KW: 11.350
Aileyle ^b	308	87.7	99.67±34.20	98.50	171.82 (72.50-122.50)	p: 0.010*
Ev Arkadaşlarıyla ^c	3	0.9	89.33±18.00	81.00	141.17 (79.00-95.50)	a<b<d**
Yurt Arkadaşlarıyla ^d	31	8.8	122.38±41.09	152.00	231.55 (86.00-151.50)	

r: Spearman korelasyon analizi, Z: Mann-Whitney U testi, KW: Kruskal-Wallis test, *p<0.05, **: Posthoc analiz.

Üniversite öğrencilerinin sosyodemografik değişkenlere göre SMBÖ toplam puan ortalamaları incelendiğinde; yaş, cinsiyet, medeni durum ve öğrenim düzeyi açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmadığı görülmüştür (p>0,05). Buna karşılık, gelir düzeyini giderlerinden düşük olarak algılayan öğrencilerin SMBÖ toplam puan ortalamalarının, gelirini giderlerinden yüksek olarak değerlendiren öğrencilere göre anlamlı ölçüde daha yüksek olduğu belirlenmiştir (post hoc p=0,033). Yaşam düzeni değişkenine göre yapılan değerlendirmede ise, öğrenci yurtlarında arkadaşlarıyla birlikte yaşayan üniversite öğrencilerinin SMBÖ puan ortalamalarının; yalnız yaşayan, ev arkadaşlarıyla kalan ya da ailesiyle birlikte yaşayan öğrencilere kıyasla istatistiksel açıdan anlamlı derecede daha yüksek olduğu saptanmıştır (p<0,05) (Tablo 1).

Üniversite öğrencilerinin SMBÖ toplam puan ortalaması 101,28±35,28 olarak hesaplanmıştır. Alt boyutlara ilişkin ortalama puanlar sırasıyla meşguliyet için 36,07±11,42, duygudurum düzenleme için 14,29±5,67, tekrarlama için 11,87±5,40 ve çatışma için 39,03±17,61'dir. Buna ek olarak, BAÖ kapsamında elde edilen ortalama puan 16,97±6,63 olarak belirlenmiştir (Tablo 2).

Tablo 2. Üniversite öğrencilerinin Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği ve Alt Boyutları (SMBÖ) ile Beğenilme Arzusu Ölçeği (BAÖ) puan ortalamaları (n=351).

Değişken	Madde numarası (Min-Max)	Ortalama±SS	Median
SMBÖ	41 (41-205)	101.28±35.28	100.00
Meşguliyet	12 (12-60)	36.07±11.42	36.00
Duygudurum	5 (5-25)	14.29±5.67	15.00
Tekrarlama	5 (5-25)	11.87±5.40	11.00
Çatışma	19 (19-95)	39.03±17.61	35.00
BAÖ	9 (9-36)	16.97±6.63	16.00

SS: Standart Sapma

Üniversite öğrencilerinin SMBÖ toplam puanları ile alt boyut puanları ve BAÖ puanları arasındaki ilişkiler değerlendirildiğinde, değişkenler arasında orta düzeyde ve pozitif yönlü bağlantılar olduğu saptanmıştır (Tablo 3). Korelasyon katsayılarının yorumlanmasında Gürbüz ve Şahin'in (2018) önerdiği sınıflandırmalar temel alınmıştır. Analiz sonuçları, SMBÖ toplam puanının meşguliyet, duygudurum düzenleme, tekrarlama ve çatışma alt boyutları ile güçlü ve anlamlı ilişkiler gösterdiğini ortaya koymuştur ($p<0,01$). Bu bağlamda, SMBÖ toplam puanı ile meşguliyet ($r=0,852$), duygudurum düzenleme ($r=0,802$), tekrarlama ($r=0,848$) ve çatışma ($r=0,919$) alt boyutları arasında yüksek düzeyde korelasyonlar saptanmıştır. Alt boyutlar arasındaki incelemede ise tüm boyutların birbirleriyle orta ile yüksek düzeyde anlamlı ilişkiler taşıdığı gözlenmiştir. Bunun yanı sıra, SMBÖ toplam puanı ile BAÖ puanları arasında da orta düzeyde pozitif bir ilişki bulunmuştur ($r=0,430$) (Tablo 3).

Tablo 3. Üniversite öğrencilerinin Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği (SMBÖ) ile Beğenilme Arzusu Ölçeği (BAÖ) Arasındaki İlişki (n=351).

	SMBÖ	Meşguliyet	Duygudurum	Tekrarlama	Çatışma	BAÖ
SMBÖ	1,000					
Meşguliyet	,852*	1,000				
Duygudurum	,802*	,759*	1,000			
Tekrarlama	,848*	,645*	,576*	1,000		
Çatışma	,919*	,633*	,613*	,798*	1,000	
BAÖ	,430*	,369*	,371*	,344*	,390*	1,000

*: Spearman korelasyon analizi, $p<0,01$.

TARTIŞMA

Bu çalışmada üniversite öğrencilerinin ekonomik durumlarına göre SMBÖ toplam puan ortalamalarının anlamlı biçimde farklılaştığı belirlenmiştir. Gelir düzeyini giderlerinden düşük olarak değerlendiren öğrencilerin SMBÖ puanlarının, gelirini giderlerinden yüksek algılayan öğrencilere kıyasla daha yüksek olduğu görülmüştür. Bununla birlikte, literatürde yer alan bazı araştırmalarda sosyal medya bağımlılığı düzeylerinin sosyoekonomik değişkenlere göre

anlamli bir farklılık göstermediği bildirilmektedir (Teyfur vd., 2017; Öner ve Arslantaş, 2018; Atlı vd., 2021). Yapılan bu araştırmanın yapıldığı bölge farkları göz önüne alındığında, dahil edilen örneklem grubunun sosyalleşme alışkanlığının farklı olması nedeniyle alan yazında farklı bulgularla karşılaşmış olduğu öngörülmektedir. Ayrıca sosyal medya kullanımının yalnızca eğlence veya iletişim amaçlı değil, aynı zamanda ekonomik güçlüklerin yarattığı stres, kaygı ve psikososyal baskıyla başa çıkma amacıyla kullanılan bir araç olduğunu düşündürmektedir. Bu araştırmanın bulgusuna göre gelirini giderinden az olarak algılayan üniversite öğrencilerinin sosyal medya dışında keyif alabilecekleri aktivitelere ya da hobi gibi etkinliklere erişimde maddi açıdan güçlük yaşamaları ve sosyalleşme ihtiyaçlarını sosyal medya ağlarından sağlamaları nedeniyle SMBÖ puan ortalamalarının daha yüksek olduğu düşünülebilir. Maddi durum faktörünün serbest zaman faaliyet seçiminde önemli bir rol oynadığının belirtilmesi (Sabbağ ve Aksoy, 2011), ergen ve gençlerin dahil edildiği sosyal medya bağımlılığını önleyici bir çalışmada da spor, müzik, resim gibi etkinliklerin önerilmesi (Yüksel Şahin ve Öztoprak, 2019) bu düşünceyi desteklemektedir.

Çalışmada elde edilen bir diğer bulgu, üniversite öğrencilerinin birlikte yaşadıkları kişi değişkenine göre SMBÖ toplam puan ortalamalarının anlamlı biçimde farklılaştığını göstermiştir. Buna göre, öğrenci yurtlarında arkadaşlarıyla birlikte kalan öğrencilerin SMBÖ puanlarının, yalnız yaşayan ya da ailesiyle birlikte ikamet eden öğrencilere kıyasla daha yüksek olduğu saptanmıştır. Literatür incelendiğinde, sosyal medya bağımlılığı ile birlikte yaşanan kişi değişkeni arasındaki ilişkiyi doğrudan ele alan çalışmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Bu nedenle tartışma kapsamında, yaşanan ortam ya da birlikte yaşanan kişiler ile internet bağımlılığı arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalar dikkate alınmıştır. Nitekim Sahraian vd. (2016) üniversite öğrencileriyle yürüttükleri çalışmada, ailesiyle ya da arkadaşlarıyla ev ortamında yaşayan bireylerin internet bağımlılığı düzeylerinin, yurttaki kalan öğrencilere göre daha yüksek olduğu bildirilmiştir. Ergün ve Meriç (2020)'in çalışmasında yalnız yaşayan üniversite öğrencilerinin internet bağımlılığı düzeyi daha yüksektir. Başka bir çalışma sonuçlarında ise ev veya yurttaki yaşayan üniversite öğrencileri arasında internet bağımlılığı düzeylerinde farklılık olmadığı belirlenmiştir (Akdağ vd., 2014; Aslan ve Yazıcı, 2016). Konuyla ilgili yapılan çalışmalarda farklı bulgularla karşılaşılmasının sebebi öğrencilerin sosyal medya ve internet kullanım amaçlarının farklılık göstermesi olabilir. Yapılan bu araştırmanın sonucuna göre öğrenci yurdunda yaşayan üniversite öğrencilerinin; yeni arkadaşlıklar kurma isteği ya da yurtlarda internetin sınırsız ve ücretsiz olması sebebiyle sosyal medya platformlarında daha fazla vakit geçirdikleri ve bu duruma bağlı olarak SMBÖ puan ortalamalarının daha yüksek olduğu düşünülebilir. Kim ve Kim (2002) tarafından bireylerin internete rahat ulaşmalarından dolayı sosyal medyada daha fazla zaman geçirdiklerinin ifade edilmesi bu düşünceyi desteklemektedir.

Araştırmada üniversite öğrencilerinin SMBÖ toplam puan ortalamalarının 101.28 ± 35.28 olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçlara göre üniversite öğrencilerinin “az bağımlı” düzeyinde olduğu saptanmıştır. Yapılan çalışmalar incelendiğinde üniversite öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığı düzeylerinin bazı araştırmalarda düşük (Aktan, 2018; Ergen ve Akacan, 2021; Demircan, 2021), bazı araştırmalarda ise orta düzeyde raporlandığı görülmektedir (Özdemir, 2019; Gürsoy Coşkun ve Atmaca Demir, 2021). Konuyla ilgili yapılan çalışmalarda farklı bulgularla karşılaşılmasının sebebi öğrencilerin sosyal medya kullanım süresi, sıklığı ve

amaçlarının farklılık göstermesi olabilir. Bu araştırmanın bulgusuna göre üniversite öğrencilerinin sosyal medya platformlarında daha az süre geçirdiği veya daha az sıklıkta sosyal medya platformlarını kullandıkları düşünülebilir. Bu düşüncüyü destekler biçimde, Zhang vd. (2024) sosyal medya ortamlarında geçirilen sürenin artmasının bağımlılık düzeyinde yükselmeye yol açtığını belirtmiştir.

Araştırmada üniversite öğrencilerinin BAÖ puan ortalamalarının “orta düzeyden az” (16.97 ± 6.63) olduğu görülmüştür. Bu bulgu, öğrencilerin sosyal etkileşimlerinde veya kendilerini başkalarına kanıtlama ihtiyaçlarında aşırı bir yoğunluk taşımadığını göstermektedir. Sadık ve Tezcan Kardeş (2018) tarafından yapılan çalışmada da benzer şekilde üniversite öğrencilerinin beğenilme arzusu düşük bulunmuş olup, bu sonuç literatürle tutarlılık göstermektedir. Bununla birlikte beğenilme arzusunun düşük olması öğrencilerin daha bağımsız bir benlik algısına sahip olabileceklerini ya da dijital ortamda onaylanma ihtiyacının sınırlı olduğunu düşündürmektedir. Ayrıca, bu durum sosyal medya kullanım amaçlarının daha işlevsel ve kontrol edilebilir bir çerçevede sürdürüldüğüne işaret edebilir.

Sosyal medya bağımlılığı ile beğenilme arzusu arasındaki ilişki incelendiğinde araştırma bulguları üniversite öğrencilerinin SMBÖ toplam ve alt boyut puanları ile BAÖ puanları arasında pozitif yönlü ve orta düzeyde bir ilişki bulunduğunu göstermektedir. Bu bulgu, öğrencilerin beğenilme ihtiyacı arttıkça sosyal medya kullanımına yönelik bağımlılık düzeylerinin de yükseldiğine işaret etmektedir. Literatürde yer alan bazı çalışmalar, özellikle ergenlik dönemindeki bireylerin sosyal medya platformlarında daha fazla etkileşim alabilmek amacıyla görseller üzerinde düzenlemeler yaparak idealize edilmiş bir beden algısı oluşturmaya çalıştıklarını ve bu durumun sosyal medya bağımlılığı riskini artırdığını ortaya koymaktadır (Peris vd., 2020). Mevcut çalışmanın sonuçları da üniversite öğrencilerinin, görüşlerine önem verdikleri sanal çevrelerinden beğeni ve onay alabilmek amacıyla sosyal ağlarda normalden daha fazla zaman geçirdiklerini ve bunun sonucunda bağımlılık düzeylerinin artmış olabileceğini düşündürmektedir. Nitekim Horzum-Taylor (2015) tarafından ergenlerin sosyal medya paylaşımlarının, Maslow’un ihtiyaçlar hiyerarşisinde yer alan beğenilme ve saygı gereksinimlerini karşılamaya yönelik bir motivasyonla gerçekleştirildiğinin belirtilmesi, bu yorumu destekler niteliktedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışma sonucunda elde edilen sonuçlar, üniversite öğrencilerinde sosyal medya bağımlılığı ile beğenilme arzusunun birbiriyle ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Araştırma sonucuna dayanarak sosyal medya bağımlılığı açısından riskli grupların belirlenebilmesi amacıyla deneysel tasarımda çalışmaların yapılması, sosyal medya bağımlılığının farklı sosyodemografik ve psikososyal değişkenlerle ilişkisinin incelenmesi, konuyla ilgili nicel ve nitel çalışmaların aralıklı olarak tekrarlanması önerilmektedir. Dijital dünyanın en önemli sorunlarından birisi olan sosyal medya bağımlılık konusunun güncel tutulması adına cinsiyet, eğitim düzeyi ve yaşadığı kişi açısından daha homojen olan farklı örneklem gruplarıyla çalışmaların planlanarak literatüre katkı sağlaması önerilmektedir.

Yazar Katkı Beyanı

Bu çalışmada her iki yazar da eşit düzeyde katkı sağlamıştır.

Finansal Destek

Bu araştırma için herhangi bir kurum veya kuruluş tarafından finansal destek sağlanmamıştır.

Diğer Destek Kaynakları

Çalışmanın yürütülmesi sürecinde maddi veya teknik bir dış destek alınmamıştır.

*** Bu araştırma 3rd International Conference on Innovative Academic Studies ICIAS 2023 kongresinde sözel bildiri olarak sunulmuştur.

KAYNAKLAR

- Akdağ, M., Şahan-yılmaz, B., Özhan, U., & Şan, İ. (2014). Investigation of university students' internet addiction in terms of several variables (Inonu university sample). İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 15(1), 77-95. <https://doi.org/10.17679/iuefd.98972>
- Aktan, E. (2018). Üniversite öğrencilerinin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. Erciyes İletişim Dergisi, 5(4), 405–421. <https://doi.org/10.17680/erciyesiletisim.379886>
- Atlı, F., Buğa, A., Mammadli, T., & Atlı, A. Y. (2021). The examination of the relationship between social media addiction and self-compassion of university students in Turkey. The Journal of Academia Educational Research, 6(1), 59–77.
- Aslan, E., & Yazıcı, A. (2016). Internet addiction among university students and related sociodemographic factors. Turkish Journal of Clinical Psychiatry, 19(3), 109–117. <https://doi.org/10.5505/kpd.2016.03511>
- Awad, E., Rogoza, R., Gerges, S., Obeid, S., & Hallit, S. (2024). Association of social media use disorder and orthorexia nervosa among Lebanese university students: The indirect effect of loneliness and factor structure of the Social Media Use Disorder Short Form and the Jong-Gierveld Loneliness Scales. Psychological Reports, 127(3), 1065–1084. <https://doi.org/10.1177/00332941221132985>
- Bakıroğlu, C. T. (2013, January 23–25). Sosyalleşme ve kimlik inşası ekseninde sosyal paylaşım ağları. XV. Akademik Bilişim Konferansı, Akdeniz Üniversitesi, Antalya, Türkiye.
- Demircan, Ü., Işık, M., & Gürhan, N. (2022). Üniversite öğrencilerinde sosyal medya bağımlılığı ve siber zorbalık arasındaki ilişki. Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 11(2), 596–606. <https://doi.org/10.37989/gumussagbil.889889>
- Ergen, R. M., & Akacan, B. (2021). Üniversite öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığı ile duygusal zekâ düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi, (52), 582–599. <https://doi.org/10.53444/deubefd.956418>
- Gürbüz, S., & Şahin, F. (2018). Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri: Felsefe–yöntem–analiz (2. bs.). Seçkin Yayıncılık.

- Gürsoy Coşkun, G., & Atmaca Demir, B. (2021). Lisans öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığı ile sağlıklı beslenmeye ilişkin tutumlarının değerlendirilmesi: İstanbul'da bir üniversite örneği. *Fenerbahçe University Journal of Health Sciences*, 1(3), 195–205.
- Hootsuite. (2022). Digital 2022: Turkey. <https://datareportal.com/reports/digital-2022-turkey>
- Horzum-Taylor, I. (2015). Facebook ve beğenilme güdüsü. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 1(4), 1216–1227. <https://doi.org/10.24289/ijsser.279131>
- Kaşıkkara, G., & Doğan, U. (2017). Desire for being liked scale: Validity and reliability study. *MSKU Journal of Education*, 4(2), 51–60. <https://doi.org/10.21666/muefd.345573>
- Kaya Erdem, B., & Kaya, M. (2019). Instagram'da görülme ve beğenilme arzusu: Kullanıcı bakış açısından değerlendirme. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(62), 1457–1464. <https://doi.org/10.17719/jisr.2019.3154>
- Kim, S., & Kim, R. (2002). A study of internet addiction: Status, causes, and remedies. *Journal of Korean Home Economics Association English Edition*, 3(1), 1–19.
- Öner, K., & Arslantaş, H. (2018). Internet addiction in high school students: Affecting factors and relationship between internet addiction and depression risk. *Journal Medical Brasovean*, 47, 38–49.
- Özdemir, Z. (2019). Üniversite öğrencilerinde sosyal medya bağımlılığı. *Beykoz Akademi Dergisi*, 7(2), 91–105. <https://doi.org/10.14514/byk.m.26515393.2019.7/2.91-105>
- Peris, M., de la Barrera, U., Schoeps, K., & Montoya-Castilla, I. (2020). Psychological risk factors that predict social networking and internet addiction in adolescents. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(12), Article 4598. <https://doi.org/10.3390/ijerph17124598>
- Sabbağ, Ç., & Aksoy, E. (2011). The leisure time activities of university students and governmental staff: Adıyaman case. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(4), 10–23.
- Sadık, R., & Tezcan Kardeş, N. (2018). Spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin sosyal medya kullanımı ve beğenilme arzusunun incelenmesi. *Spor Eğitim Dergisi*, (Özel Sayı 1), 39–46.
- Seidman, G. (2013). Self-presentation and belonging on Facebook: How personality influences social media use and motivations. *Personality and Individual Differences*, 54, 402–407. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2012.10.009>
- Simon, K. (2021). Digital 2021: Global overview report. <https://datareportal.com/reports/digital-2021-global-overview-report>
- Teyfur, M., Akpunar, B., Safalı, S., & Ercengiz, M. (2017). An examination of the relationship between academic procrastination behavior and social media dependency of faculty of education students in terms of different variables. *Turkish Studies*, 12(33), 625–640. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.12558>

- Tutgun Ünal, A., & Deniz, L. (2015). Development of the social media addiction scale. Online Academic Journal of Information Technology, 6(21), 51–70. <https://doi.org/10.5824/1309-1581.2015.4.004.x>
- Sahraian, A., Hedayati, S. B., Mani, A., & Hedayati, A. (2016). Internet addiction based on personality characteristics in medical students. Shiraz E-Medical Journal, 17(10), e41149. <https://doi.org/10.17795/semj41149>
- We Are Social. (2024). Digital 2024: 5 billion social media users. <https://wearesocial.com>
- Yüksel Şahin, F., & Öztoprak, Ö. (2019). Study of the social media addiction levels of adolescents in terms of perceived self-esteem. IBAD Journal of Social Sciences, (Özel Sayı), 363–377. <https://doi.org/10.21733/ibad.613902>
- Zhang, X., Abbas, J., Shahzad, M. F., Shankar, A., Ercisli, S., & Dobhal, D. C. (2024). Association between social media use and students' academic performance through family bonding and collective learning: The moderating role of mental well-being. Education and Information Technologies. Advance online publication. <https://doi.org/10.1007/s10639-023-12407-y>